

Este de două ori în septimana: Joi-a și Domineca; era când va pretinde importanța materiei, va es de trei sau de patru ori în septimana.

Pretul de prenumerație

„ anu întregu	8 fl. v. a.
„ jumătate de anu	4 „ „
„ patratu	2 „ „
pentru Roma și străinătate:	
„ anu întregu	1 fl.
„ jumătate de anu	6 „

ALBINA

Prenumeratiuni si facu la toti dd. corespondintia nostri, si de-adreptulu la Redactiune Stationesque Nr. 1. un le suau a se adresa si corespondintiele, ce privecu Redactiune, administratiunea sau speditiur'a: cate vor fi nefrancate, nu se vor primi: era cele anonime nu se vor publicu.

Pentru anuntia si alte comunicatiuni de interesu privatu — se raspunde cate 7 cr. de linia: repetirile se facu cu pretiu scadutu. Pretiulu timbrului cate 30 cr. pent. una data se antecipa.

Onorabilului Publicu alu nostru!

Avendu in vedere serbatorile, ce deja sambet'a viitoria incepu cu d'ea de unu a romano-catoliciloru, pentru a ne usura intru catu-va sarcin'a restantieloru ce jacea a supr'a-ne, scoseramu acesta septimana foia noastra de patru ori in patru cole intregi, adeca: marti, joi, ieri si astadi; puseramu totu odata la proba poterile tipografice si redactionale ce ni stan la dispozitiune.

De restantiele ce ni se gramadisera de la inceputulu lui noemvre candu luaramu a supr'a-ne Redactiunea, ne-am usurat catu de bine; curundu avemu se incheiamu si actele congresului din Sibiu: insa ni mai jacu in reserva o multime de manuscrise, agramadite in luncile de mai nainte: augustu, septemvre, octomvre. In privint'a acestora venimu a roga pre toti domnii corespondinti si colaboratori ai Albinei, se aiba bunatate a reclama a nume publicarea acelor acte nepublicate, a caroru publicare o tienu de interesu seu trebuintia neaperata!

Acesta pentru a ni inlesni orientarea in labirintulu acelor restantie.

Redactiunea.

PESTA, 17 dec. n. 1870.

De două zile mai tota diaristic'a magiara si nemtiésca, ródé ca la unu soricu la respunsulu contelui Beust catra Dr. Lad. Rieger, conducatoriulu cehiloru, — respunsulu de carele vorbiramu si noi in nrulu de ieri. Dar minunate mai sunt glósele ce-i facu — diferitele partite, acelu respunsu!

Sentint'a finale mai din tóte partile este — *recunoscintia si lauda*. Ungurii nostri, casi cumnatii loru, centralistii de preste Laita, multu se credeau amerintiati in stepanirea loru prin incercarile dlui Beust — de impacatiune cu cehii: acum, dupa acestu respunsu, unde dlu Beust dice categoricu cehiloru ca — *dreptulu se fia dreptu si pactulu pactu*, si unde conducatoriul cehiloru, destulu de — ridiculu se numescu turburatori de pace, — acuma domnii centralistii nostri dualistii resuffa mai liberu!

Dar cinismulu unora merge pan' la obrasnicia; d. e. „Ellenör“ se scóla din acestu indemn cu o adeverata furia a supr'a agitatoriloru si conspiratoriloru contra monarchiei de astadi, — „Ellenör“ alu carui Redactore in viet'a lui n'a facutu de catu a agitá si conspirá contra monarchiei de — ieri! — Dar cehii, suntemu convinsi, ca nu li vor remane detori respunsulu cuvenitu. —

In delegatiunea nemtiésca ocaasionalminte s'a facutu vorba despre — „spiritulu armatei.“ atunci ministrulu comunu de resbelu s'a sprimatu ca — „se póte cumca ici-colia vor fi resonandu in armata.“

Acesta spresiune, oficieriloru din fruntari'a croato-slavona dede impulsu, d'a adresa dlui Ministru Kuhn, prin organulu „Politik“ de mercuri-a trecuta, o declarare si provocare atátu de resoluta si sfasiatória de inima, cum de buna séma nu a mai veditu lumea de la oficiari s'abordinati facia cu suprem'a autoritate militaria!

Ca de proba citámu la acestu locu urmatóriele pasagie cari caracterisédia de plinu situatiunea in Anstro-Ungaria: „Noi c. r. oficieri din fruntari'a militaria, statatória de 14 1/2 regimente, prin nedreptatile, ce suprem'a autoritate militaria de la 1866 si pana astadi essecuta in contra-ne ne'ncetatu, ba inca din ce in ce totu mai sentibilu, atátu de

profundu suntemu vatemati in sentiulu nostru de onóre, si atátu de adencu suntemu atacati in esistint'a nóstra, incátu afora de in Ddiu in tóte, tóte ne-am perdutu sperantia si increderea.“

„Pricepi Esc. ta acesta limba ce purcede din inim'a militarésca afundu gignita? Ea, acesta limba, este celu mai genuinu organu alu sufletulu nostru, este curata ca adeverulu lui Ddiu.“

„Se nu desconsideri efectulu sentiulu de onóre vatemata, cáci acesta are o morala de feru, carea radiemata fiindu pe 80 de mii de baionete si pe credint'a in Ddiu, este nedevingibila!“

Éca spiritulu armatei austro-unguresci! —

In referintiele din afora n'avemu se notámu nici o schimbare si nici unu momentu nouu.

Din resbelulu franco-nemtiésca.

(L.) Mari lucruri se pregatescu in nordulu Franciei. Ginerariulu francesu Faidherbe totu mai multu se apropia de Parisu, incátu — precum spune o telegrama sosita asta séra din Versailles, ar stá dejá la Compiègne cu 70,000 de combatenti si cu o artilaria insemnata. In cortelulu generalu nemtiésca din Versailles se fia mare nepaciuire, vediendu-se periclitatu din tóte partile. Éca caus'a de ce ginerariulu nemtiu Manteuffel, invingatoriulu de la Amiens, care pornise spre malulu marii atlantice, se trage in mersuri fortiate spre Parisu pentru a impedeá armat'a francesa in naitarea ei intru ajutoriulu Parisului. Dar dinsulu este urmáritu de alta armata francesa, sub comand'a ginerariulu Manteuffel, care a fostu se-lu ocupo nemtii. Acesta armata francesa séu cá-lu va tiené legatu pre Manteuffel séu, in casu de nu i-ar succede a-lu ajunge, se va impreuná cu armat'a ginerariulu Faidherbe si apoi ar cooperá impreunate contra nemtiloru de naintea Parisului. Acesta operatiune bine condusa póte aduce deblocarea Parisului si o catastrofa cumplita nemtiloru. Astadi séu mane — póte cá chiar candu scriemu aceste sires se va fi intemplantu o lupta sangerósa si decietória pentru incheierea resbelulu.

Din tóte combinatiunile se vede cá Trochu stá se erumpa cu poteri insemnate si in contielgere cu armatele francese de média nópte. —

Operatiunile armatelor francese de média di ni sunt cu totulu necunoscute, nici chiar prusii nu sciu cá in catr'o a plecatu Chaney. Unii dicu cá in diosu spre Tours ér altii — precum disoramu si noi in nrulu trecut, cá spre Le Mans pentru a se impreuná cu armat'a de Bretagne, ce constá din 60—70,000 de luptatori. Dar velulu misteriositati cátu de curundu se va redicá prin o lupta crancena. Daca ginerariulu Chaney va fi pornitu spre Le Mans, atunci fórté usioru i póte succede a nimici pe mreducele de Mecklenburg, intarindu-se cu poteri insemnate. Vom vedé cu ce ne va suprinde dilele acestea. —

In resaritululu Franciei, nemtii sunt siliti a paresi pasirea ofensiva si a observá deocamdata — póte cá pentru totdeun'a in acestu resbelu—ofensiv'a, cáci betranulu Garibaldi causá mari perdori ginerariulu Werder.

Intru atát'a sunt resumate tóte scirile ce sosira in decursulu dilei de astadi. —

Bugetulu Ungariei pre 1871.

C) Acoperirea ordinaria.

1. Minist. la curtea	
MSale, are venitu din chiria de casa	540 fl.
2. Minist. de interne:	
Dupa casele de smintiti	27,619 fl.
Alte perceptiuni	8.000 fl.
La olalta: 35,690 fl.	

3. Minist. de finantie:

Darea de pamentu	34,177,000 fl.
Darea de case	6,368,000 fl.
Darea de venitu	8,490,000 fl.
Darea de cascigu pers.	7,515,000 fl.
Interes dupa restantie	820,000 fl.
Tacsa de casarea darei	208,000 fl.
Darea de spirtu	6,700,000 fl.
Darea d. consum. d. vinu	2,411,000 fl.
Darea d. consum. d. carne	1,000,000 fl.
Darea d. consum. d. bere	1,220,000 fl.
Darea dupa Zaharu	1,051,000 fl.
Timbrulu	4,000,000 fl.
Competintiele dupa actele justitiarie	8,571,500 fl.
Tacsa diverse	338,500 fl.
Probarea arg. si aur.	26,300 fl.
Nauliulu	2,450 fl.
Venitulu d. tabacu	25,578,200 fl.
Venitulu d. Loteria	2,739,350 fl.
Venitulu d. sare	14,708,000 fl.
Venitulu mosieloru d. statu	24,564,171 fl.
Alte diverse	163,725 fl.
La olalta: 154,608,196 fl.	

4. Minist. d. comunicatiune:

Contab. garantieloru si inspectiunea drum. ferate	25,330 fl.
Oficiele cladir. publice	52,000 fl.
Din conservarea sioseleloru	4,000 fl.
Din constr. hidraulice	150 fl.
La olalta: 81,560 fl.	

5. Minist. de cultura, industria si comerciulu:

De la instit. d. economia	49,300 fl.
De la ergelicele statulu	1,610,740 fl.
De la scól. veterin. din Pesta	10,400 fl.
Post'a	4,170,000 fl.
Telegrafulu	1,112,000 fl.
Carantin'a	12,700 fl.
Cas'a de pemnuri in Pesta	137,000 fl.
Din diverse venituri	27,010 fl.
La olalta: 7,170,150 fl.	

6. Minist. culteloru instruct. publ.

In centru venitu	41,785 fl.
Institutele de invetiam	231,285 fl.
Diverse altele	24,490 fl.
La olalta: 297,560 fl.	

7. Minist. justitiei:

In centru venitu	2,000 fl.
In casele detentionale	40,820 fl.
La olalta: 42,820 fl.	

Acoperirea ord. intréga: 159,136,536 fl.

D) Acoperirea extraordinaria.

1. Minist. d. finantie:	
Din vindierea d. mos. d. statu	949,303 fl.
Din monetarie cascigu la prefacerea monetei de arg.	250,000 fl.
Economisare in regiulu vam.	98,600 fl.
Din dari restante	2,500,000 fl.
Din restantiele prov. d. dare	3,000 fl.
Din fondulu de garantii Rat'a de rescump. a districtulu de Tisza	185,714 fl.
Din rescump. dieciuelei de vinu in Buda-vechia	51,561 fl.
La olalta: 9,588,178 fl.	
2. Minist. de comunicatiuni:	

Compens. inspectiunei drumurilor de feru	150,000 fl.
3. Minist. p. agricultura, industria si comerciulu	
Din vendierea unei moiri in Kisbér	10,000 fl.
Totala acoperire extraordinaria: 9,748,178 fl.	

Acoperirea ord. si straord. Impreuna: **168,884,624 fl.**
Asemenandu totulu recerintieloru, de 181.577,859 fl. cu totalulu acoperire, de 168.884,624 fl. se aréta aci unu deficitu de: **12.693,235 fl. v. a.** —

PRELIMINARIULU de spese si de recourse comune in monarchia Austro-Unguresca pe anulu 1871.

1. Pentru minist. riulu de esterne:	
a) ordinari	4,267,682 fl.
b) extraordinari	76,105 fl.
In totalu: 4,343,787 fl.	
2. Pentru minist. de resbelu:	
a) ordinariulu armatei	78,644,439 fl.
b) extraordinariulu	6,800,724 fl.
Impreuna: 85,445,163 fl.	
c) Ordinariulu marinei	8,351,000 fl.
d) extraordinariulu	3,882,700 fl.
Impreuna: 12,233,700 fl.	

Poterea armata intréga, cu recerintiele ordinari si extraordinari in totalu: **97,678,863 fl.**

3. Pentru minist. comunu de finantie:	
a) recerintia ordinaria pentru minist. riulu de esterne ord. si straord. din impreuna	264,200 fl.
b) pensiiu militari	1,210,000 fl.
c) pensiiu pentru marina	225,000 fl.
d) pensiiu contabil. militar.	134,200 fl.
e) pensiiu proprie	1,100 fl.
f) pensiiu pentru suprem'a contab. comuna	6,800 fl.
In totalu: 1,783,810 fl.	

Control'a contabilitatei 104,095 fl. v. a.
Sum'a principala a recerintieloru; Cea ordinaria . . . . . 93,149,976 fl.
Cea extraordinaria . . . . . 10,760,519 fl.
Totalulu: 103,909,495 fl.

Veniturile proprie ale celoru trei Ministeria facu sum'a de — 3,530,987 fl. acesta suma substragendu-o din totalulu recerintieloru, remane sum'a curata de recerintie — 100.378,508 fl.

Venitele din vámi la fruntariile partiloru cislaitane se prelimina cu 15.664,000 fl; ér cele de la fruntariile ungueresci — 2.885,700 fl; impreuna: 18,549,700 fl. spesele de manipulatiune a vameloru din ambele parti se punu in prelinunariu cu — 1.850,000 fl. Astfeliu se aréta unu prisosu bunu de — 16.699,700 fl.

Din acestu venitu vamale substragendu pentru partile cislaitane o restituire a darei de consumu de 3.000,000, ér pentru partile ungueresci — de 1.500,000 fl. impreuna 4.500,000 fl. — remane unu prisosu curatu de venitu vamalu de 12,199,700 fl.

Astfeliu prin dotatiune va trebui acquerita o suma ordinaria de 77.419,289 fl; ér extraordinaria de 10.760,579 fl; impreuna: **88.179,868 fl.**
Din acesta suma cadu pe tierile reprezentate in senatulu imperiale, dupa proportiunea de 70 % = 54.193,502 fl. 30 cr. ordinari, 7.532,405 fl. 30 cr. straordonari impreuna: 61.725,907 fl. 60 cr; ér pe tierile ungueresci, dupa proportiunea de 30 %, 23.225,786 fl. 70 cr. ordenari, si — 3.225,173 fl. 70 cr. straordena-

ri. Adeva Ungaria are se acopera impreuna: 26.453,960 fl. 40 cr. v. a.

NB. Afara de aceste recerintie comune, Ministeriul comunu da reshlu indata la inceputu a insinuat trebuintie extraordinarie de 60.407,833 fl. v. a. pentru completarea armelor si acoperirea unor spese dejá facute.

Din acésta suma, cele 30% ce cadu a sup'ra Ungariei facu 18.122,350 fl. cari trebuie acoperiti prin creditu séu imprumutu.

Astfelu deficitulu Ungariei, cu cele 12.693,235 fl. mai susu aretate, se urca — numai dupa aceste date, la cifra de 30.715,585 fl. v. a.

Dar ast'a nu este inca totu; mai sunt si altele pre cum vom aretá la rondulu nostru. —

De la congresulu nationalu bisericescu.

Siedinti'a a XIV. (si cea din urma) s'a ténutu in 16/28 Oct. 1870. — Membrii congresuali inca de timpuriu s'au adunatu in sala siedintieloru si aseptau pe Esc. Sa pré Santitul Metropolitu si presiedinte congresualu, carele intrandu insocitu de Santiele loru parintii *Episcopi Procopiu si Joana*, recum si de alti membri ai congresului, intre sgomotóse urari de „se traiésca“ ocupa scaunulu presidialu, si dupa ce designéza pe deputatulu *Juon Lenguru* de notariu aluacestei din urmasiedintie, dá rondu agendelor congresuale restante in urmatóri'a ordine:

1. Notariulu siedintiei precedente cetesce protocóele siedintieloru precedente inca neautenticcate, cari dupa unele observatiuni se a próba. —

2. *Escólení'a Sa*, provocandu-se la dreptulu ce-lu are in puterea Statutulu organicu, pe toti membri din cleru, alesi in consistoriulu metropolitanu, i dechiara de intariti din partea sa ca metropolitu.

Congresulu ié acésta dechiaratiune la cunoscentia cu espresione de viua multimita. —

3. *Presidiulu* comunica congresului, cá capitanulu *Teodoru Seracinu* si-a tramisu actele de alegere.

Se predau comisiunei verificátore, carea numai decátu le si esamineza in fati'a locului si prin referintele seu *Iosifu Orbonásiu* re-alegere ale domnului *Parteniu Cosma* — alesu in cerculu Beiusiului, — dup' aceea ale domnului *Joane Filipescu*, alesu in cerculu Turdeí, — si in fine ale domnului *Teodoru Seracinu*, alesu in cerculu (XII) *Ohaba-Bistra* din dieces'a Caransebesiului, — le-a aflatu in ordinea prescisa de lege, si-i recomanda maritului congresu spre verificare.

Congresulu ii primesce de verificati, si cu acést'a trece la ordinea dilei, la care in loculu primu se afla.

5. *Petitiunea Romaniloru Brasioveni*, pa-

rochi-mi ai bisericii de la S. Treime din cetate. Densii se róga, ca meritulu congresu se se 'ntrepuna la locurile competente cu tóta autoritatea si seriositatea sa, si in puterea legii si in numele natiunei se staruésca ca autonomi'a bisericesca garantata de lege, se se sustiena in biserice'a din cetatea Brasiovlui cu hramulu S. Treimi. Ei se plangu, cá o mana de ómeni de nationalitate Bulgaro-Greci pretindú, cá biserice'a e a loru, si pe bas'a acestei pretensiuni false impede, ca administrarea bisericesca se se esecutive in intielesulu Stat. org. Mai departe se plangu, cá amesteculu regimului in acésta cauza asia a mersu de departe, incátu tóta autonomi'a bis. a devenitu ilusoria; ba ce e mai multu regimulu amestecandu-se in acésta afacere nu staruesce a se esecuta nici decisiunile sale proprie ci lasa pe Romani a fi batjocur'a Bulgaro-Greciloru, cari n'au nici *Dumnediu*, nici religiune, si acésta stare duréza acum de aprópe 2 ani de dile.

Comisiunea petitiunaria prin referintele seu *Laz. Jonescu* face in acésta cauza o propunere de urmatóriulu intielesu: Congresulu se faca o representatiune contra ministrulu de culte, in carea se se céra ca se se sustiena in deplina valóre conclusele consistoriului archidiececanu, aduse in acésta cauza, cu deosebire conclusulu de sub nr. 85 din an. 1868, fiindu cá acel'a decide caus'a dupa principiulu de egala indreptare intre Romani si Bulgaro-Greci, dupa natur'a bisericii ca institutu crestinescu si ca *bonum publicum*, desi din actele comisiunei micste emise de guvernulu spre cercetarea datelor despre existenti'a acelei bisericii de la infintierea ei, lamuritu se vede, cá Romani au fostu in majoritate si la infintierea ei, au fostu si de atunci încóci si sunt si astadi. Dar si pana candu se vor puue numitele concluse consistoriale in deplina loru valóre, — in intielesulu Stat. org. — maritului congresu se staruésca, ca ordinatiunea ministeriului de culte de sub nr. 9561 din an. 1869 se se esecutive si in partea sa favorabila pentru parochianii romani, cu atátu mai tare, incátu partea cea favorabila Bulgaro-Greciloru din aceeași ordinatiune ministeriala s'a pusu in lucrare dupa publicarea ei indata.

Deputatulu Brasiovlui *J. T. Popovicu* doresce a se luá la protocolu, cá: desi suntemu ailiu in cerulu de fati'a indata in cer-tare si spre decidere in sfer'a competentiei sale, avendu a informá despre resultatu pe petenti, si a referá si congresului celui mai de aprópe.

9. Totu aceeași comisiune prin referintele seu comunica congresului, cá mai multi crestini din *Zlatna* desmintiesu defaimel aduse la congresu de alti parochieni din același locu in contra preotulu de acolo.

In consunantia cu propunerea comisiunei congresulu ié la cunoscentia acésta impartasire.

10. In fine comisiunea petitiunaria se desface de tóte agendele, cu cari erá insarcinata de congresu, referandu rogarea poporeniloru

si a preotiloru din *Halmagiu*, dieces'a *Aradului*. Acestia se róga, ca maritului congresu se-i dispenseze de prescriesle din decisulu consistoriului *Aradanu* de sub nr. 106 a. c. cá numai gimnastisti absoluti se póta fi primiti in teologia. Dreptu motivu aducu ei aceea impregiurare, cá parochiele in acelu ténutu sunt fórté serace si nici unu absolutu de 8 clase nu se resolve pentru preotia.

Comisiunea propune a se decide, cá de óroce dispusetiunea de care e vorb'a, se tiene de cerculu de activitate alu sinodulu si respect. alu consistoriulu din *Aradu*, congresulu nu póte face nici o dispusetiune contraria, dar la organizarea generala a instituteloru teologice din metropoli'a *intréga*, va luá in consideratiune acésta rogare. Deocamdata in sa rogarea se se indrumeze la consistoriulu din *Aradu*, ca se inscintieze pre petenti despre decisiu.

Congresulu primesce propunerea comisiunei.

11. Dep. Dr. At. *Marienescu* ca referinte alu comisiunei insarcinate cu elaborarea unui operatu pentru procedur'a matrimoniala si disciplinaria, reportéza, cá comisiunea nu a fostu in stare de a se ocupá de amendóua proceduril, atátu din caus'a insemnatii obiectelor cátu si a timpului scurtu. Cátu pentru procedur'a matrimoniala, recomanda de astadata ca de manualu „*Dreptulu canonicu*“ alu Esc. Sale parintelui metropolitu *Andriu*, éra pentru viitoru recomanda alegerea unei comisiuni pentru compunerea unui proiectu.

Ce se atinge de procedur'a disciplinaria, comisiunea de acum'a a luat de basa proiectulu comisiunei din 1868 si, pe langa unele modificatiuni, a combinatu unu operatu care-lu asterne.

Comisiunea si in privinti'a disciplinei, considerandu insemnatatea obiectulu, a lucratu numai o instructiune provisoria, lasandu timpulu combinarea unei proeedure definitive; — deci acésta instructiune indresnesce a o recomená in deosebi pentru necesitatea imperativa ca scoanlele protopopesce se aibe óresicare indreptariu, si ca se se introduca o uniformitate, éra preotii si invetiatorii se aiba midilocu legalu de apearare, fiindu o cestiune importanta procedur'a si suspendarile ce se intenta preotiloru.

Din acésta cauza principiale desfasurante de comisiune se intorcu cu deosebire pe langa procedur'a scripturistica.

In unele dispusitiuni comisiunea a luat in consideratiune grabiroa inchearii procesulu disciplinariu, si incungurarea de spese procesuali mari.

Dupa aceste premiteri se cetesce operatulu comisiunei pentru instructiunea provisoria.

Dep. *Babesiu* luandu cuvintulu dice: cá-i vine greu se vorbésca la obieptu, candu cugeta cá este se se incheie sesiunea si cá prorogarea congresulu nu s'a primitu. E unu

FOISIÓRA.

Ierarchi'a si natiunea Romana, in suferintiile ei seculare si Martiriulu lui Moise Nicóra.

(Continuare.)

Dar MSA primindu acestu planu si aprobandu-lu, ca se dee unu sboru mai rapede acesteí idei, binevoí a-si luá siesi epitetulu „Parintele Institutulu Preparandialu.“*) Si asia Preparandi'a se incepú in 15 novem. an. 1813 dupa cum areta cerculariulu v. consistoriu din Temisióra din 24 oct. an. 1812, éra deputatiunea scolara in Pesta, sub presidiulu dlui *Urosiu Nestorovicu*, si-a inceputu activitatea in 26 martie an. 1813.**)

Preparandi'a facea minuni, tenerii din tóte unghiurile insetati de lumina si cunoscentie alergau la dens'a; desi fómetea cea mare pre atunci érá mai tormentatória, totusi érá indesuita de auditori. Tienu minte si astadi, cá doi plugari betrani din *Cosiava*, loculu nascérii mele, la an. 1816, din *Cosiava* duceau in spate

*) Vedi Intimatulu R. Locotenintiei ungure-sci din an. 1813 Nr. 26,500.

**) Vedi decretulu de la curtea séu cantielari'a aulica din 26 mart. nr. 3651 prin Locotenintia publicatu numai in 18 aprilie an. 1816 Nr. 10,776.

o mesura de faina de ocurudiu la fiii loru in Preparandi'a, cale de 15 mile. La an. 1815 prin diliginti'a celoru 6 directori se aflau infintiate 1127 de scóle incepatórie, cele mai multe prevediute cu Invetiatori preparandiali; éra fondulu se redicase pana la 180 de mii fl. v. a. unu capitalu pré respectaveru pre acelu timp. Publiculu atátu erá de incuragiatu de *Maiestatea Sa* prin medaliele de auru si argintu, date contributoriloru mai emulatori, incátu si strainii contribuéau cu oferte maritimóse. Pe langa aceste, tasulu alu doilea, respective astadi alu treilea, aducea mii de florinti; auct'a invetiatoriloru — fiecare invetiatoriu trebuia se contribué la fundatiune in 8 ani de dile osuma egala cu salariulu seu, — si decimale'a — adeva comunele trebuiau in proportiune cu salariulu invetiatorului se contribué la fondulu preparandialu 10%; — acestea inca sporiau enormu crescerea fondului. Dara, planulu celu bine nimeritu (dupa care ar trebui si noi cesti de acum se urmámu) nu s'a urmatu cu destula esactitate; cu tót: este siguru, cá daca nu muriá asia curendu intemeiatoriulu aceluia, am avé fundatiune, nu pentru sustinerea unei preparandii, dar si a unei universitati Romane.*

Dara! ce face satana? — ierte-mi-se esprimarea acést'a, vedi *Luca Evang. 22, 3* —

*) Daca nu am fi patitu si aici ca cu fondurile cele lalta comune cu Serbiu. R.

inimiculu luminei, satana, nu va progresulu si luminarea poporulu.

Dupa morte meritatulu, barbatu *Urosie*, se compune un'a Denunciatiune contra *Maiestatea Sa* contra *Preparandiei*, dicendu cá de candu au inceputu a iesi invetiatori din *trens'a*, poporulu a inceputu a se demoralisá in gradulu celu mai mare, aducendu diferite motive precum: stricarea serbatoriloru si a posturiloru. Dara, ca se se dee pretiu si valóre acestei întreprinderi infernale, in an. 1816 fura chiamati toti protopopii la *Carlovetiu*, fiecare dupa dieces'a pre rondu; acolo i ospetá bine capulu bisericeí si dupa aceea i pune pe toti se subscrie defaimel. Numai patru protopopi n'au subscrisu adeva: *Chirilovicu* alu *Vilagosiului*, *Georgevicu* alu *Temisiorii*, *Atanasievicu* alu *Lugosiului* si *Tomiciu* alu *Caransebesiului*, parte ca bine simtitori, dar parte ca decorati de MSA pentru zelulu desfasuratu in privinti'a fundatiunei. Pentru acestu pasu curajos si moralu fura persecutati tóta viet'i'a lor.

MSA érá surprinsu de acésta apucatura, si acum, superatu cá intentiunile sale in locu de progresu, aducu otrava, nu scia, ce va se urmeze. Acum aveau Romani lipsa de unu barbatu extraordinariu, carele se aiba si voia si cunoscentie si taria morala impreunate cu destulu curagiu, ca se póta da deslucirile necesarie la locurile mai nalte, se póta sustiené intentiunile nobile ale *Monarchulu* si astfelu se paraliseza blasfemiile venite din partea capului

bisericescu serbu. Bene notandum noi nu aveamu nici o persóna de infuintia pe langa *Maiestatea Sa*.

III.

Sórtea popóraloru e in man'a lui *Dumnediu*, — dice prof. *Danilu*. Candu érá momentulu decidetóriu — *Monarchulu* adeva sedusu de consiliarii sei corupti cu bani, érá aprópe se nimicésca institutul creatu de sine insusi si se despretuésca natiunile ce-i erau mai fidele, — atunci *Provedinti'a* ingrigi-se inca mai de timpuriu ca la acelu locu decidetóriu se vina unu barbatu raru si tare ca o stanca in convingerile sale, chiamatu fiindu de susu spre salvarea natiunei sale, si acel'a érá: *Moise Nicóra*.

Moise Nicóra, e nascutu in *Giula*, comitatulu *Bichisiului*, din parinti plugari, dar dupa diliginti'a loru in cele materiale binecuvantati de *Dumnediu*. Anulu si diu'a nascerei lui nu le sciu.

Elu invetiá cursulu scólororu cu calcurile cele mai laudavere, si érá pregatitu pentru de a ocupá vre unu locu de oficiantu, dar pre acelu timp, *Romanulu* ca *Romanu* nu-i érá iertatu a aspirá la nici unu postu, nici macaru de notariu comunalu. Inse *Provedinti'a* pentru geniulu si misiunea, la care érá se fia chiamatu si careia érá devotatu, ii aduse o ocaziune bine venita, cáci avendu Imperatulu nostru resbelu cu *Francia*, se cerú din partea *Ungariei* formarea unei insurectiuni, si asiá cu ocaziunea

(Din Bucovina.) De mai multe ori ne planaseram acú despre masinarile intrebuintate de veneticii nostri spre cotoipirea si sterpierea semtiementului romanu in pamantul nefericitei Bucovine; desvaliramu inaintea lumii faci'a, ce o dedura strainii tuturor institutelor noastre de invetiamentu; vorbiram despre persónele cari le conducú si arataramu, cá scopulu acestoru domni si alu metodei lor e „desnatiunalisarea“. Facuramu totu odata cunoscutu, cá poporulu bucovinenu, pe langa tota necultúra sa, totusi cunoscu cu mintea sa sanatoasa tendintia strainiloru si se opune desnatiunalsarii, cáci nu voesc se tramita copiii sei in scólele noastre *nenatiunale*. Dar' strainii nostrii ni dicu: „cá ei nu voescu se ne germanisedie, ci numai se ne cultive, facandu-ne si pre noi Bucovinenii partasi *culturii germane*; dar' *mediulu culturii germane e limb'a germana*, pentru aceea, ca se potemu intra in paradisulu culturii germane, nu debe se refúsamu limb'a germana, cáci cine refusa limb'a germana, acela refusa cultura germana.“ Acésta logica e demna de „Neue freie Presse“ din Viena, séu de profesorulu Unger de la universitatea de acolo. Cumca mediulu culturii „germane“ e limb'a germana, este forte adevératu; dar' la care poporu nu e *limb'a sa* totu odata si mediulu *culturii sale*? Séu, domniloru Nemti, póte cá mediulu culturii germane se fia altulu de cátu limb'a germana, mediulu culturii franceze altulu decátu limb'a franceza, mediulu culturii italiene altulu decátu limba italiana ect.? Séu facut'a mare sporiu cultura latina la germani, pan' ea se propunea pe'n scoli in limb'a latina?? De buna séma cá nu! ci ea pan' atuni'a érá numai o poleitura esterióra, carea scelipiá ici colo pe'n Germania remanendu masei poporului straina. Radecini incepú ea a prinde in Germania abia atunci, candu lapeda limb'a straiulu latinu, si imbracandu-se in celu germanu, se apropiá catra poporulu germanu. Totu asiá nu póte prinde radecini neciadi cultura germana la neci unu poporu pan' nu va lapeda ea totu din sine ce e specialu germanu si pan' nu se va imbraca in limb'a poporului respectivu si nu se va acomoda individualitatii lui, si prin urmare cu privire la Romanii bucovineni „*pan' nu se va acomoda individualitatii poporului romanu si nu se va imbraca in camesi'a limbii romane*“, tocmai din cauza cá „*mediulu culturii facurá poporu e numai si numai limb'a lui propria*.“ Ast'a e calea care ar trebui se o prourmedie germanii nostri déca ar voi se ne cultve cum dicu ei, dar' nu se ne germanisedie; ori-care alta cale e „germanisare“ Dar' cum se luere dloru pentru cultivarea Bucovinei in limb'a romana, déca nu o pricapu si nu o cunoscu?! Ba ei facu inca si mai multu. Ei grigescu adeca, ca Bucovina se nu aiba neci candu invetiatori cari se póta propune in limb'a romana. O vedemu acésta din modulu cum se impartiescu stipendiele pentru candidatii gr. or.

cesitatea ne-a constrinsu a intruni principiulu oralu cu celu scripturistocu.

Incátu despre instantie, elu crede cá in principiulu nici nu exista mai multu decátu dóne foruri, adeca consistóriele diocesane si celu metropolitanu. Cu privire la motivulu parintelui episcopu Popasu dice, cá s'a luatú in consideratiune numai cele prescise in §. 33 din statutulu org. In fine recomanda operatulu spre primire.

Presidiulu spune, cá parerea sa se va cuprinde in privintia acestei cauze tetu din acele lineamente generale, care a avutu ecasiune a le espune ocasionalmente si in alta siedintia a acestui congresu, si continua dicendu, cá desí sistem'a consistoriala in trebile matrimoniale pomenesce de parti, totusi in adevéru nici in acelea, nici in cele disciplinari nu se póte admite existintia de parti. Consistoriulu decide a se tiené inquisitiune, apoi se se aseulte si acusatulu. Daca caus'a nu este pré momentósa se decide dupa aceste precedenti, ér déca e de mai mare insemnetate, atunci incusatulu se pune in stare de acusatune formalá prin fiscalulu consistorialu Densulu e de parere, ce se se aplice principiulu immediatu si alu oralitatii in sa se nu fie nimenea opritu de a si poté luá si subsitutu, daca i-ar veni mai bine la socotela si ar cere apriatu. (— Babesiu eschiama: „asiá este bine!“) face observarea, ca unii dintre antevorbitori, cari sunt in contra oralitatii au anintitu ca motive si acea impregiurare, cá poporulu mai reu se apera elu insusi, decátu cum ilu apera advocatii. In acésta privintia densulu are cu totulu alte esperiintie si acelea i le-au intaritu si alti diregatori civilicari spunucá poporulu romanu, candu e trebuintia se se aperse in persóna, vorbesce cu o logica, de te prinde mirarea— In privintia instantieloru pré Santi'a Sa e de parere, cá in fakta nu potu se esiste decátu dóua, adeca consistoriale eparchiale si celu metropolitanu. In cele matrimoniale concede, cá dupa proieptulu de facia sunt trei foruri, dar in aceste cauze dice cá ar fi bine, ca si déca sentintia scaunului protopopescu si a consistoriului eparchialu ar fi de o potriava, totusi se fie concesu partiloru a apelá si la consistoriulu metropolitanu. Pentru dragoste si bun'a iutielegere, intre organele bisericesei; pentru cursulu regulatu alu administratiunii si pentru vaz'a bisericiei, ar fi de neingururata necesitate, a se specificá agendele senguratecelorlu organe mai cu sama intro protopopiate si consistorie. Pune intrebarea cá care opiniune o primesce congresulu, a lui Babesiu séu a comisiunei!

Dep. Branu formuleza propunerea in urmatóriu modu: Pentru scurtimeá timpului congresulu de fatia nelasanau-se in desbaterea acestui obiectu, ilu preda sinodeloru eparchiali, ca se si dee parerea despre elu la urmatóriu congresu. Acésta propunere se primesce cu majoritate. —

tie ajungu pentru veri-ce cauza, si — celu multu póte fi vorb'a de unu foru de casatiune. Aci vorbitoriulu splica diferintia intre ststem'a moderna si cea cuprinsa in operatulu comisiunei. —

Acestea sunt pe scurtu — *principiale* pe bas'a caror'a ar dorí dep. Babesiu a se face o procedura. Daca se decidea prorogarea congresului, érá usioru, cáci poteamu insaroiná o comisiune cu acésta afacere. In impregiurarile de fatia in sa trebuie cautatu altu espedientu. Fiinducá este necesitate necungiuravera de o asemenea procedura este de parere, ca acestu elaboratu se se predee sínódeloru numai ca materialu; acelea se compuna instructiuni provisorii si se le introduca in diecesele respective; séu — daca se va imparé mai potrivitu, se le astérna consistoriulu metropolitanu, carele se compuna o norma provisoria. Mai bine decátu se creámu ceva reu si se primimu ce altii au lapedatu, mai bine nimicu; a' nume in sa mai bine se renanemu de o camdata pe langa procedur'a ce o avemu parte in sistem'a consistoriala, parte aici in archidieceasa, introdusa prin sinodu si prin usu. Elaboratulu se se primésca numai ca materialu.

Dep. Lazaru Jonescu e contra parerii antevorbitoriului si nu primesce motivele aduse de Babesiu. Eu sciu din praca, dice oratorele, cá parti totdeuna au essistatu la noi; Ce se atinge de procedur'a orala si imediata, partile ar fi mai iugreunate de cátu cum sunt acum, cáci cum se va duce elu la Sibiiu la apelatori. Sustiene decu cá e mai usioru prin acte si advocatii. Ne fiindu timpulu pentru desbatere, densulu e de parere se se predee acestu elaboratu, consistorieloru, se-lu puna in lucrare si apoi se refereze dospre rezultatulu aplicabilitatei lui. —

Parintele episcopu Joan e de parere se se predee consistorieloru numai ca materialu pentru compunerea unei proceduri; ca lege, nici chiar provisoria, nu s'ar poté admite elaboratulu nici din acea cauza, cáci sta in mai multe puncte in contradicere cu statutulu organicu d. e. proieptulu acésta ia protopopiatulu de instantia I. si in acele cauze, in cari protopopiatulu este delegatulu consistoriului. Dep. George Pesteanu. In adevéru, cá in incurcatur'a si nechiaritatea, in care ne aflámu cu deosebire noi protopopii, nesciindu, cari cauze disciplinari se tienu de scaunulu protopopescu, asiá fi asteptatu, ca acésta procedura se se fie detiermunitu chiar si limpede, ca se nu venimu in conflictu cu consistóriele. A dóu'a n'avemu nici o instructiune, nici o lege, cá in casuri de renitenita ce avemu se facemu?

Dep. II. Macelariu dice: este urgentia de o procedura disciplinara uniforma si desí procedur'a presenta e manca, totusi neconsiderarea urgentiei ne póte aduce mai mari danne, decátu defectele acestei proceduri. Incátu despre principii observa, cá nu la tóte nici la toti se potu obserbá si aplicá aceleasi principii. Ne-

lucru fatalu la noi, cáci de cáte ori ne adunámu fia in congresu, fia in sínóde, totdeuna se cere se facemu multu, in sa fara se considerámu cá la multu se core si timpu si studiu multu; suntemu pré indiferenti fatia au calitatea celoru ce stámu se creámu. Oratorele resuma cuprinsulu elaboratului si apoi continua: eu marturisescu, cá am asteptatu se ni se cetésca o procedura completa, pentru tóte categoriile de procese, fiindu ele tóte — dupa spiritulu canóneloru, de aceasi natura; dar in elaboratulu cetitu nu vedu al'a decátu nesce dispositiuni, precum si le-au fostu croitu singuratecele diecesi si pana acum. De altmintrea nu-lu póte multiamí acestu operatunici in principu nici in specialu. In genere nu, pentru cá concede parti litiganti private in cauzele ce cadu sub procedur'a bisericésca. La noi nu-su, nu potu se fia procese private ci tóte sunt oficióse, pentru cá ori unde este unu procesu, este numai pentru interesulu bisericiei. Privatu, particularii potu se fia numai *denunciatori*, adeca aretatori ai casului de cercetatu si de decisu; — acusatóriu pururiá este si trebuie se fia fisculu publicu alu bisericiei. Insesi isvórale dreptului si motivele decisiunei — nu potu fi de cátu canónele, usulu bisericiei, interesulu moralei crescinesci. Ori unde vine vorb'a de unu interesu de dreptu privatu, competintia bisericésca incéta. Deci acestu principu nu este observatu in proieptu.

Ne fiindu observatu acestu principu fundamentalu, firesce cá nu s'a observatu nici alu *doilea*, purceditoriulu din acélla, adeca ca — *procedur'a se fie numai un'a pentru tóte casurile*.

Dar nici principale proceduri insesi nu corespondu. Daca creámu o procedura, interesulu poporului si demnitatea bisericiei demanda, se o creámu asiá, incátu poporulu pre care-lu privesce se fia usioratu si se afie deslegari repedi, drepte se ne'npreunate cu multe apese. Incátu pretinde demnitatea bisericiei, trebuie in acésta privintia se tienemu in vedere procedur'a stravechia, pe care o urmau santii parinti, si — se consideramu progresulu facutu de sciintia; aci vom adá, intelnindu-se spiritulu liberalu, pe care astadi lu professeza lumea intréga. Se nu ni luámu de modelu pe acele state cari mai sustienu in procedura remasietie din timpurile inquisitiuniloru si ale feudalismului. Astfelu de remasietie este procedur'a in scrisu si plina de forme; o procedura care manca si timpulu multu si bani multi, fiindu cá in tóte casurile, la loti pasii ure trebuintia de conducere si apearare prin o a trei'a persóna, prin advocatii. Numai procedur'a *orala*, si *imediata* coresponde, unde adeca fiecare omu 'si póte representá si aperi elu insusi in persóna cauzele sale in tóte forurile; fora in sa ca se-i fia opritu a si luá si se altulu intr' ajutoriu, daca importauti'a séu incurcatur'a casului recere.

Inca un'a. Sistem'a de trei foruri, carea in vechiulu treoutu n'a fost cunoscuta, astadi asemenea nu se mai potrivesc. Dóue instan-

coést'a tenerulu Nicóra se inrolá de voluntariulu in insurectiunei, si dupa capacitatea sa fu relicatu la rangu de Capitanu mai cu séma pentru nobilii Romani din comitatulu Aradului si alu Bichisiului, cari in prip'a cea mare nu se poteau exercitá de unu strainu, carele nu vorbiá limb'a lor, si in anulu 1806 se afá pre campulu de lupta langa sirurile de linia ale MSale; sub insusi ochii M. Sale, carele acum paresise Viena cuprinsa de Francezi, si carele locuá in astrele militare, — atát'a eroismu desvoltá cu Romanii nostri, incátu atrase admiratiunea comandei militare si atentiunea MSale. Dupa meá resbelului ca voluntariu, érá se se lasa a asa cu toti camaradii sei.

Insa Moise Nicóra, fu chiamatu de MSa a instructoru alu printiului de coróna Ferdinándu, si prin midiloculu acésta veni in resietintia imperatésca, cu care ocaziune facú cunosciintia cu unu consiliariu de la cancelari'a pulica Transilvanéna — i-am uitatu numele, in sa érá cá e Romanu de origine — si prin acésta a ministrulu presiedinte.

Prin ómenii acestia de mare influentia se operatu elu edarea famoséi Resolutiuni imperiale din anulu 1810 in privintia Episcopiei din Ardealu, cá adeca episcopulu de acolo se se alege prin sinodu, cu acea restringere, cá numai Romani si numai din filii Ardealului potu candidati.

Episcopulu Moga s'a alesu in urm'a acéstei resolutiuni. Ca unu curiosum impartasiescu

cá avendu Moga 6 voturi M. Sa in consiliulu deciditoriu s'a pronunciatu: „Seraculu Moga numai 6 voturi a capetatu, se-i dau si eu pe alu meu“, si asiá se facú Episcopu din parochu simplu si din tagma preotiloru mireni. Dar acésta resolutiune avú multe a patimi prin in trepunerea Patriarchului Raiaciu la an. 1847, carele midiloc, ca se póta fi alesu de Episcopu ai Ardealului si alti Romani din tóta Monarchia austriaca; prin acésta midilocire potú deveni candidatu Esc. sa D. Andreiu baronu de Siaguna.*)

Moise Nicóra, érá in curtea imperatésca implinindu-si innalt'a misiune de instructoru alu printiului de coróna. M. S. Imp. Ferdinándu meditá desu a supr'a pasiloru contrari, cari vreau se ignoreze si nimicésca intentiunile M. Sale in privintia desteptarii popóralorulu sale, si mai cu séma pasii facuti contra natiunei nostre cei misere si paresite de tóta lumea, birocrata si aristocrata. —

In anulu 1816, candu venise la MSa infernal'a denunciare contra Preparandiei, Martirulu nostru plinise carier'a sa, si érá acum imbiatu din partea M. Sale cu unu postu cameralu, ma érá imbiatu si cu man'a unei dame de curte spre a-si incepe unu viitoriu norocosu. Dar densulu ca si Moise alu Evreiloru, carele mai preferá a suferi cu poporulu

*) Vedi ambele resolutiuni in Lesciconulu de Conversatiune bisericescu alu Profesorului Gavra.

lui Israilu in pustietati sisclavia, decátu a se imbuibá la mesele cele splendide a lui Faraonu, asia si Moise alu nostru refúsá tóte, si prin elocintia sa trase atentiunea M. Sale a supr'a asupririloru natiunei Romane. Descoperi M. Sale cá nu dorece nimicu alt'a, decátu ca M. Sa dupa promisiunile cele pré innalte si intentiunea ce o are spre cultivarea popóralorulu sale, se-lu denumésca de deputatu alu Romaniloru ca potendu culege datele necesarie se le substérna M. Sale, ca acelu pré inaltu se se indure a face cele bune pentru natiunea Romana.

Fiindu M. Sale in prospeta memoria infernal'a denunciatiune, aflá de binevenitu pe acestu omu spre realisarea intentiuniloru Sale pré inalte si numai de cátu ilu denumesc si cu decretu ilu intaresce de deputatu alu Romaniloru din Ungaria si Banatu, provediendu-lu si cu pensiu de capitanu. Astfelu se întórise Nicóra la ai sei, spre a-si incepe carier'a apostolica. M. Sa dupa avutele convorbiri cu Nicóra in privintia infernalei denunciari ronduesce si 2 comisari Regesci in persónele DD. baroni Venchai si Foroi, cari visitara Inst. Preparandialu si tóte scólele elementarie, in tóta Ungaria si totu Banatulu. Fia disu spre laud'a numelui lor, cá cu relatiunile loru imbucurara inim'a Monarchului nostru, nu fora putienu sacrificiu si din partea lui Nicóra, carele insufletá pre invetiatori si comune in privintia acésta. In felulu acésta i succese lui Nicóra, ca infernal'a denunciare se puse ad acta,

springinindu M. Sa si mai departe cu parintésca ingrigire activitatea intreprinderiloru pre terenulu invetiamentului elementariu.

Acum indiestratu cu decretulu M. Sale ca „Deputatu alu Romaniloru“, vine in midiloculu nostru si-si incepe activitatea. Aici am se reflectadiu la parerea adusa de D. Arcosi, cá nu póte fi adevératu cá Nicóra se fia avutu plenipotentia subscrisa din partea clerului si a poporului, cáci in casulu acésta nu ar fi trebucutu 14 dile, pana ce l'ar fi pusú la umbra, dupa cum erau impregiurarile pe atunci, si eu intrebú, cá care dintre preotii ar fi cutezatu a subcrie o asemenea plenipotentia, fatia cu Episcopii cei despoti, precum de comunu se scie cá episcopulu Avacumovicu presidá la més'a consistoriului cu corbaculu in mana si de loviturile lui nu erau erutiati nici insisi protopresviterii; apoi, cáti barbati intieleginti civili avea natiunea nostra pre atunci? érá mass'a poporului cu antistea comunala, ce érá ea? candu unu miseru de spanu domnialu avea potere de a mesurá 24 de bóte celui mai de omenia tieranu; candu unu jurasoru comitatensu, numai daca nu-lu bagá cineva in séma, si nu-i fugiá iute din drumu, séu ca nu-si luá palari'a iute de pre capu, in midiloculu drumului ii mesurá 25 de bóte, de cari nici preotii nu erau scutiti. Asia d. e. pre preotulu din Siagu l'au dusu pan durii legatu in fiere si tereindu-lu, in temnitia comitatului fora de nici unu temeu, ci numai pentru cá in biseric'a de acolo ce érá de laturi de satu, aflásera cai furati si ascunsi, asia pentru crim'a altor'a avú preotulu a suferi chinurile cele mai ingrozitórie.

Va urmá.

precum pentru gimnaziul din Suceva, așa și pentru școlă reală din Cernați.

Dupa ce se fundara aceste două școli pe speșele fondului gr. or., se decise ca se trimită juri gr. orientali la universitatea din Viena ca candidați de profesura pentru aceste școli. Desf această deciziune s'a facutu acū înainte de 12 ani, totuși neci în diu'a de astadi nu sunt inca tôte obiectele la neci un'a din aceste școli, proveđiute cu candidați. Asié se afla pentru școlă reală astadi în Viena numai trei caudiatati și doi profesori în Cernați, deci la olalta 5 gr. orientali, pe candu sunt necesari peste 15. La gimnaziul din Suceva sunt unele obiecte ocupate numai cu câte unu candidatu, altele sunt de totu vacante. Si totuși se respunde junilor, cari ceru stipendie pentru vr'unu obiectu, că nu e lipsa de candidatu. Tendința, din carea facu domni Nemți acésta, e că numerulu profesorilor gr. orientali romani se nu fia neci candu completu și asié se nu fie cu potința de a propune vre odata în Bucovina în limb'a poporului bucovinenu. Déca nu ar fi acésta tendința Nemtiloru, apoi numerulu candidatoru gr. orientali nu numai că ar fi completu, ci elu ar avé celu putienu pentru fia-carea din ambele școli câte trei inși spre reserva la o intemplant de mórte a unui séu altui profesoru. Si acésta s'ar poté realisá fora neci o greutate pentru fondulu gr. or. Dar' ce folosu, eă acésta realisare stă în contrastu cu tendința neutilizării. Averea fondului o resipescu Nemții în modulu celu mai culpabilu, ci numai pentru scopulu, pentru care e elu menitu nu-lu întrebuițieđia. Se imbogățescu din elu nu numai venetici de Nemți, ci în timpurile din urma și jidani. O voi neferecitoru principii vechiei Moldove, cari adunarati aceste comori !!

Cumca Nemții nu voescu, ca Bucovinenii se-si aiba vre odata profesorii soi, demustra și fapt'a că ei nu escriu concurse neci odata pentru stipendie aceste, precum se face la alte stipendie de universitate, ci ei lasa lucrulu de totu în întunerecu, ca nimene se nu scia ceva de elu. Dar' vedindu ei, că totuși incurgu o multime de petitiuni pentru aste stipendie și competitorii sunt totu studiatii emeninti, misionara stipendie îndata pan' la 30 fl. v. a. pe luna si-si ajunsera scopulu căci petitiuni noue de atuncia nu pré incurgu, éra dintre aceia ce aveau acū stipendie, le lasara unii și trecura la facultatea de drepturi, alții, nevoindu se rabde fôme priu Viena, o parasira și se impraciara pen lume, numai fôrte putieni mai remasera în perseveranția suferindu fôme, frigu și alte rele, ingreunandu-li-se astfelu studiile în modulu celu mai supremu, și déca remanu ei în aceste împrejurari la studiile de filosofia în locu de patru ani, câte sicse pan' la optu ani, nu ne potemu mirá; i condamnau înse pre aceia cari i adusera în acésta stare, înmormentandu li sanatate și stricandu-li viitorulu lor, căci de nu ar fi fostu asta seducere, multi din ei ar fi acū barbati de stare, fie chiar si ca preuti, totuși ar fi mai bine pentru Bucovineni, decâtu se se pérda junii nostri cei mai talentati, cari au fostu în studiile gimnaziale flórea întregii junimi studióse. — Dixi. —

PROTOCOLULU

adunării generale a II. a Reuniunii invetiatoriloru romani gr. or. din Dieces'a Caransebesiului, ținute în opidulu Oravitia, în 9, 10 și 11 Augustu 1870.

De facia au fostu invetiatorii din consemnarea sub A). alaturata, în numeru de 94; unu numeru frumosu de întelegința și mai multi cetateni.

Dintre straini, ca óspe, veduramu numai pre O. D. Franciscu Suttay, subinspectorulu scolariu comitatensu, carele participá la mai multe ședințe.

Sedința I. din 9 Augustu.

1. Conformu apelului și programei publicate în foile natiunale romane, invetiatorii se adunara la 9 óre n. d. m. în școlă dlui invetiatoriu Novacu; aci consultandu-se despre mai multe cauze școlárie, alésera localitatea s. biserici de locu pentru ținerea ședințelor publice ale Reuniunii. —

La propunerea ședințelului V. Nicolescu se alésa o deputatiune constatatória din invetiatorii: J. Novacu. St. Lipovanu și C. Popoviciu, cu însărcinarea de a invitá la adunare pre

P. O. D. Jacobu Popoviciu, protopresbiterulu, ca comisariu din partea supremei inspectiuni școlare, și pre Spect. D. Andreiu Ivacicoviciu, ca pre comisariulu politicu.

2. Alésa deputatiune numai-decátu mers și invitá pre mai susu laudatii dñi comisari, cari delocu și venira în midilocolu invetiatoriloru la școlă, de nnde împreuna se purcesse la s. biserica.

3. Sant'a liturghia, urmata de invocarea s. spiritulu, o celebrá P. O. D. protopresbiteru asistatu de inca doi preoti, cantandu invetiatorii cantarile indatinat. Dupa finirea santei mise, P. O. D. protopresbiteru ținé o cuventare însufletitória, petrecuta de catra adunare cu mai multe urări entusiastice de „Se traisca“. Cuventarea se aclude sub B).

4. Finindu-si P. O. D. cuventarea, D. ședințe alu Reuniunii Vasilie Nicolescu și ocupá loculu ședințelului și permitendu o cuventare acomodata dilei, dechiará adunarea Reuniunii invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caransebesiului pentru an. 1870. de deschisa.

5. Mai departe D. ședințe reportá despre activitatea comitetului Reuniunii de la adunarea prima generala pana în diu'a de astadi; aretá numerulu membriloru și starea fondului Reuniunii, dupa „Reportulu“ de sub C).

— Tôte acestea adunarea le luá spru știința. 6. Fiindu timpula înaintatu, Dlu ședințe închide ședința la óra 1½ dupa mediadi, amintindu că ședința venitoria se va ținé mânedi demaneti'a la 8 óre.

Sedința a II. din 10 Augustu.

La 8 óre n. d. m. toti invetiatorii se adunara în S. biserica și dupa rogatiunea „Imperate cerescu“ se alege — la propunerea dlui ședințe — o comisiune statatoria din dñii Tiapu, Novacu și Orza cu însărcinarea de a revedé disertatiunile intrate mai de curendu dela membrii Reuniunii și inca nerevedite de comitetu.

8. Dupa programu sunt la róndu disertatiunile Primulu disertatoriu este D. Ferdinandu Chiritia, carele la cercarea D. ședințe se presinta în midilocolu invetiatoriloru și disertéza despre „Lineamintele instructiunii“. Elaboratulu se aclude sub D).

9. Dupa finitulu celei disertatiuni, D. ședințe cu parere de reu descopere adunării că comembrulu și viceședințele Reuniunii, D. Joanu Opra, carele primisa a disertá despre „Mediocolu de a promová cultur'a la poporu“, n'a venit la adunare, și că prin urmare despre asta materia, nu se póte disertá.

10. Totu așa remane nec-țitu și elaboratulu despre „Agricultur'a și Orticultur'a la poporu“ din cauz'a neînfișării dlui invet. Ghina, carele a luat a supra-si prelurarea acestei teme.

Vine róndu la D. invet. V. Gurgutu, carele disertéza despre „Metasaritu“. Elaboratulu se alatura sub E).

12. D. I. Marcu disertéza despre „Atențiune“ Elaboratulu se aclude sub F).

13. Comisiunea alésa spre a revedé elaboreatele de disertatu, incurse de la dñii membri, reportéza, că disertatiunea dlui inv. Dimitriu Gasparu despre „Scopulu Reuniuniloru și folosulu loru“ e buna și se póte ceti în adunare, éra a dlui inv. Const. Toma despre „Neajunsurile invetiatoriloru numai dupa ce se va corege se va poté propne în publicu.

Sedința se închide la 12 óre, anunțandu-se ținerea celei următorie pe 3 óre dupa mediadi.

Sedința a III. din 10 Augustu.

14. Sedința se începú cu „Bine esti cuventatu.“ Ședințele rónge pre dlui inv. D. Gasparu se-si cetéșca disertatiunea; acésta disertéza despre „Scopulu Reuniuniloru și folosulu loru.“ Elaboratulu se aclude sub G).

15. Ședințele cu parere de reu comunica neînfișarea dlui invetiatoriu I Simu, carele prin unu morbu greu fú impeditu a participá la adunarea generala, prin urmare disertatiunea despre „Instructiune și educatiune“ din cauza că n'a tramis-o nu pote fi accludata. — Se ié spre știința.

16. Ne mai fiindu alti disertatori, ședințele propune alegerea unei comisiuni pentru revederea ratiociniului pe an. 1870, prezentatu de casariulu C. Popoviciu.

Propunerea se primește și se alege în comisiune dñii Novacu, Olariu, Savu, Miescu, Ber-

cea, Miesia, Dogariu, Eremia, Draganu, Gruescu, Ficea, Constantinoviciu, Borlovanu, Gasparu, Cimponeriu și N. Savu. Comisiunea se însărcina a reportá despre rezultatu în ședința de mânedi. (La alegerea acestei comisiuni s'a cautatu, ca fiecare protopresbiteratu se fia reprezentatu cu câte unu membru.)

17. Propunerea dlui F. Chiritia, ca totu acésta comisiune se se însărcine și cu facerea bugetului pe an. 1871, se primește cu adusulu, și si bugetulu lucratu de comisiune se se astérna adunării în ședința de mânedi.

18. Ședințele înștiințeza Reuniunea, că dnulu invetiatoriu F. Chiritia este resolutu a merge la Altenburg pre un'a luna, spre a participá la prelegerile școlii de agriculturá; dar i lipsescu speșele de caletoria; face deci propunerea ca adunarea se-i asigne o suma câtu de mica din fondulu Reuniunii. Adunarea primește propunerea cu placere, și desf fondulu Reuniunii este micu, totuși luandu ip consideratiune folosulu ce-lu casciga prin tramitarea unui membru diu medilocolu ei la acelu Institutu, adunarea i acórda una suma de 20 fl. v. a. și însărcina pre casariulu C. Popoviciu a imanuá dlui F. Chiritia, pe lapa cuitanța sun'a, acordata. D. F. Chiritia multiamindu adunării pentru acestu ajutoriu, promite, că la venitoria adunare generala va disertá despre „Agricultur'a“ și avendu uneltele necesarie, se va produce și în practica studiulu aceluia.

19. Dñii P. Babesiu și N. Stoianu tramitendu competința anualá, se scusa în scrisu că din cauze de morbu n'au potutu veni la adunare.

Se ié spre știința; éra banii tramisi se predau casariului. —

20. Constatandu-se numerulu recerutu pentru aducerea de decisiuni valide, casariulu propune alegerea unei comisiuni, care se examine Statutele Reuniunii.

Propunerea se primește și se alege în comisiune dñii V. Nicolescu, Novacu, Chinezu, Popoviciu, Chiritia, Lipovanu, Gurgutu, Olariu, Tiapu, Gasparu, Marcu, Constantinoviciu și Giuca, însărcinandu-se a si dá parerea în ședința de mâne.

21. D. ședințele pune la ordine în sensulu programulu alegerea membriloru onorari.

Se propunu și alege de membri onorari O. DD. Dr. Pavelu Vasiciu consil. școl. în pensiune, Elia Macelariu, cons. guvernialu din Transilvania, N. Opsia esactoru comit. și Elia Traila adiunctulu advocatulu în Oravitia.

D. ședințele V. Nicolescu cu bucuria aduce la cunoștiința adunării, că II. Sa comitele supremu Ioane de Fauru a promis o unei deputatiuni că se va face membru protectoru alu Reuniunii acésta, și că din tôte poteriile se va nisul a springini Reuniunea. A mai promis II. Sa, că pre viitoriu va mediloci ca invetiatorii caletorindu în cauze oficióse școlari, se capete antepriusur'a cu pretiulu scadiutu de 52 cr. v. a. statiunea ca și funcioniarii comitatensi. —

Acésta împartășire adunarea cu bucuria o ié spre știința. —

23. Bibliotecariulu, dnulu F. Chiritia încunostiințeza adunarea că Dlu V. Babesiu a donatu bibliotecii Reuniunii nóstre o Retorica romana; asemenea Dlu preotu Antoniu Galiciu o filosofia în limb'a romana și în a alte două tomuri.

Se ié spre știința și se decide a li se aduce multiamita protocolaria.

Sedința se închide la 9 óre sér'a, cea venitoria se pune pre mâne demaneti'a la 8 óre.

Sedința a IV din 11 Augustu.

24. La 8 óre n. d. m. se deschide ședința cu cantarea „Imperate cerescu“.

Ședințele face întrebarea, déca ar fi bine, ca loculu de administratiune alu comitetulu Reuniunii se se stramute întocmai ca si loculu adunariloru generali?

Adunarea decide ca loculu de administratiune alu comitetulu Reuniunii pentru totu-deun'a se fia orasiulu Lugosiu.

25. Pavelu Chinezu propune, ca invetiatorii se desvólte din tôte poteriile una activitate corespondentoria apelului dlui Babesiu din „Albina“, unde ii provóca a lucrá prin sine pentru sine, ca la venitoriu congressu se fia și ei reprezentati prin câteva persóne din sinulu loru. —

Propunerea se primește cu placere promitiendu toti invetiatorii a se pune în contielegere cu întelegința și a lucrá ca se reésa

alesi pentru congressu dñii Vasilie Nicolescu invet. în Lugosiu și Const. Popoviciu inv. în Sidiória. —

26. Comisiunea emisa sub 16 reportá, că socot'a de pe an. 1870, depusa de casariu este corectá; propune deci a si se sprime multiamita și a si se dá absolutoriulu necesariu.

Se primește, și ședințele în numele adunării multiamescu casariulu pentru acurat'a manipulare cu averea Reuniunii, imanuandu-i absolutoriulu cuvenitu.

27. Ședințele V. Nicolescu în numele întregulu oficiulu alu Reuniunii abdice multiamindu adunării pentru increderea pusă în elu și provocandu adunarea a pasi în sensulu §-lui 13, lit. g) din „Statutu“ la alegere noua a funcioniiloru Reuniunii.

28. D. inv. Novacu în numele adunării aduce multiamita personalulu oficiosu alu Reuniunii pentru ostenețele puse în favorulu Reuniunii nóstre în decursulu anululu espiratu, cerendu ca propunerea sa se se ié la protocolu.

Se primește, și adunarea erumpe în strigari de „Se traisca“.

Adunarea la propunerea dlui Novacu și alege unu ședințe provisoriu în person'a dlui Constantin Dogariu ca celu mai batranu invetiatoriu, și de notariu pe Dimitriu Gasparu.

30. Ședințele provóca adunarea a se constitui de nou.

Adunarea între strigari entusiastice de „Se traisca“, roalege de ședințele pre dlui Vasilie Nicolescu; ér de notari se alege dñii Joanu Simu și Dimitriu Gasparu.

31. D. ședințele multiamescu adunării pentru mai departe încedere ce pune în sensulu, și promite a lucrá din tôte poteriile în favorulu și pentru prosperarea Reuniunii.

32. Continuandu se alegerea, se alege: vice ședințele Pavelu Chinezu; casariu Const. Popoviciu, și bibliotecariu Const. Toma.

De membri ai oficiulu se alege:

1. Josifu Novacu, invet. Oravitia.
2. Stefanu Lipovanu, invet. Lugosiu,
3. J. Olariu, invet. Domanu,
4. J. Marcu, invet. Boccea,
5. I. Eremia, invet. Vraniutu,
6. Aur. Draganu, invet. Ghiladu,
7. Marcu Borlovanu invet. Lugosielu,
8. Damaschinu Marcu, invet. Ciresiu,
9. Joanu Constantinoviciu, invet. Bujoru,
10. Avramu Nediciu, invet. Oravitia,
11. Ilie Jana, invet. Racasdia, și
12. Ferdinandu Chiritia, invet. Lugosiu.

Casariulu C. Popoviciu propune, ca adunarea se aléga în fiecare protopresbiteratu agentu, ca asié se se înlesnéca adunarea și ospedarea competintiloru banale.

Propunerea se primește și se alege de agentu:

1. Josifu Novacu, pentru protbitr. Oravitiei,
2. Parelul Gaitoviciu, pentru protbitr. Bisericeii albe,
3. Ivanu Borcea, pentru protbitr. Ciacovei,
4. Nicolau Savu, pentru protbitr. Caransebesiului,
5. Stefan Lipovanu, pentru protbitr. Lugosielu,
6. Martinu Tiapu, pentru protbitr. Verșietului,
7. Simeonu Savu, pentru protbitr. Verșietului,
8. Damaschinu Gruescu, pentru protbitr. Buziasielu și,
9. Joanu Constantinoviciu pentru protbitr. Fagetului.

Acésti domni se împoterescu d'în partea adunării, a încasá ori si ce felu de bani pe sém'a Reuniunii pre cum dela membri, asié și de la privati și apoi a-i înaintá casariulu.

34. Comisiunea emisa sub nr. 20 reportá, că cu majoritate de voturi a decisu de asta data nemodificarea „Statutulu“. Mai multi membri ceru cuventu. Se încinge o desbatere animósa, la care iéu parte Popoviciu, Chinezu, Tiapu și Giuca pentru modificarea protientulu de la 3 fl. la 2 fl., de óre ce invetiatorii cu plata ficsa de 300 fl. și fora naturale, solvescu câte 9 fl. la anu, pe candu cei cu plata ficsa de 100 fl. și naturale în pretu de mai bine de 300 fl. numai câte 3 fl.; mai certu, ca și naturalele se se compute în bani, dupa care inea se se solveca astfelu, ca se fia egali cu acei ce au plata ficsa. Co. tr'a acestei propuneri vorbescu: Chiritia, Novacu, Borlovanu și Lipovanu. — Punendu-se de voturi remane nemodificatu.

Aci amintim cu placere, că la desbaterea „Statutulu“ în comisiune a luat parte și bravulu nostru literatu D. Dr. At. M. Marinescu.

35. Totu acésta comisiune subterne bugetulu pe an. 1871, care se primește fora nici o modificatiune. Se aclude sub H).

36. Astfelu fiindu-si adunarea agendele, ședințele prin'o cuventare acomodata dechiara adunarea generala din an. 1870. de închisa.

Membrii între stringeri de mâni și imbratșiar fratiesci se despartu, pofindu și unulu altui'a ca la venitoria adunare generala în Caransebesiu se se véda sanatosi.

Autenticandu-se acestu Protocolu, s'a subscrisu. Oravitia în 11. Aug. 1870.
Pavelu Chinezu m. p.
notariulu Reuniunii.